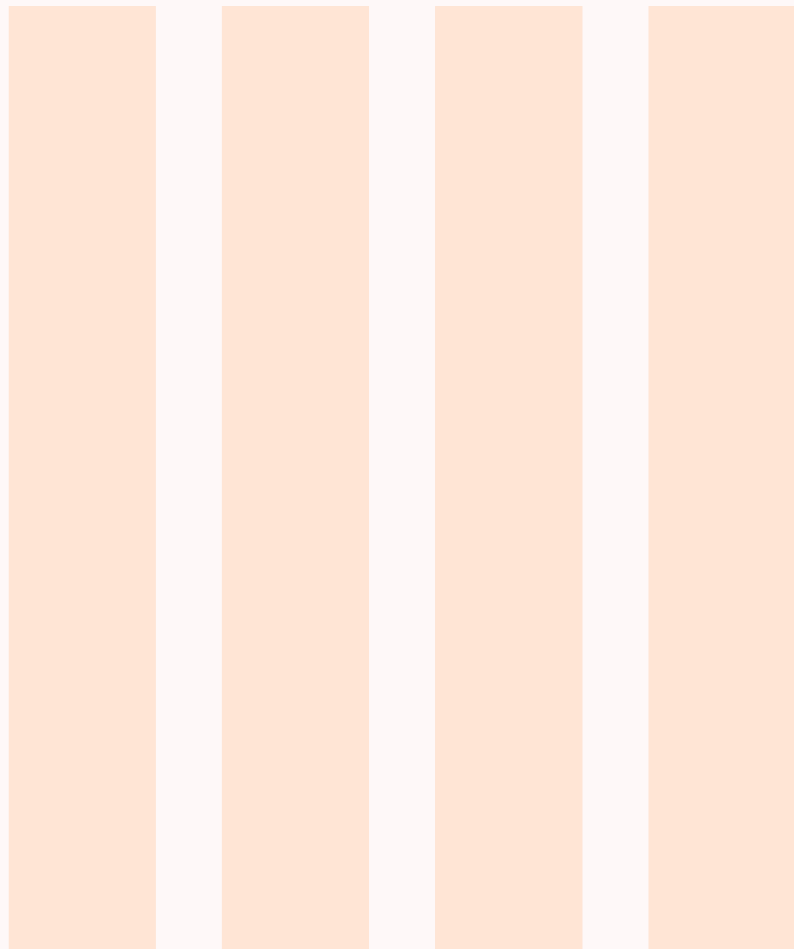

Verksamhetsberättelse 2021

C.A.N

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN

20 april 2022

Innehåll

"Året har varit som att dansa"	4
CAN:s 2021 i siffror	5
Stöd till det regionala och lokala förebyggande arbetet	6
Omvärld	8
Ungdomar	11
CAN i media	13
Rapporter och metodutveckling	15
Verksamhetsövergripande aktiviteter	16
Forskning på CAN	19

”Året har varit som att dansa”

När det är dags att summera år 2021 blir min första tanke att året har varit som att dansa; att röra sig fram och tillbaka och så runt en sväng för att sedan stanna till. Under våren hade vi restriktioner med distansarbete, under sommaren lättade det och under hösten togs restriktionerna nästan helt bort, för att sedan i december införas igen. Så 2021 har, precis som 2020, varit ett år där både vår förmåga att snabbt ändra våra planer och vår förmåga att hantera det ovissa har satts på prov. Liksom förra året har vi fått ställa om snabbt när det behövts, lära oss nytt och ta oss an nya utmaningar. Detta har inneburit högre krav på både medarbetare och på chefer.

Men vi är skickliga på att dansa på CAN. Trots att pandemin fortsatte även under 2021, har vi lyckats genomföra vår planerade verksamhet. För att nämna några saker som har hänt under året så har vi: tagit fram en ny strategi för CAN för åren 2021–2025, genomfört KULA i tre län (Jämtlands län, Västerbottens län och Norrbottens län), haft fokus på alla bokstäverna i ANDTS genom att följa konsumtionsutvecklingen och fortsatt vårt arbete med ökad tillgänglighet för våra målgrupper genom våra rapporter, webbsändningar, konferenser, samtal och filmer. Vi har även hunnit med att fira en jubilar då CAN:s nationella skolundersökning fyllde 50 år under året. Vilket lagarbete det har varit att genomföra allt detta! För i slutändan syftar allt det vi gör till att CAN ska vara en säker källa och att kunskapen som vi tar fram på CAN ska kunna användas av samhällsaktörer som arbetar med ANDTS-frågor.

Så med det som bakgrund vill jag säga – stort tack till er alla för det här året! Stort tack till alla medarbetare, medlemsorganisationer, länsombud, styrelsen och alla övriga samarbetsparter. Nu blickar vi med tillförsikt vidare mot 2022 och allt spännande som vi har framför oss.

Charlotta Rehnman Wigstad, direktör för CAN

Stockholm april 2022

CAN:s 2021 i siffror

50

föreläsningar

5

webbsändningar

3

webbinarier

5000

personer har sett webbsändningar

1064

omnämningar i media

14 000

personer har tagit del av filmer

23

kommuner har
medverkat i KULA

5

större nationella konferenser

3

internationella
konferenser

2

nationella
utbildningar

9

CAN-rapporter

4

fokusrapporter

10

vetenskapliga
artiklar

2

skoluppträffsrapporter

4

andra rapporter/PM

Stöd till det regionala och lokala förebyggande arbetet

KULA – Kunskapsbaserat stöd i utvecklingen av det lokala ANDT-arbetet

Sedan 2020 har CAN erbjudit stöd till län och kommuner genom att kartlägga ANDT-situationen och innehållet i det förebyggande arbetet. Med kartläggningen som utgångspunkt håller CAN sedan kommundialoger om situationen i länet och kommunerna, samt om det framtida arbetet. Under 2021 har tre län deltagit i KULA: Jämtlands län, Västerbottens län och Norrbottens län. Därutöver har även Östhammars kommun deltagit i KULA.

[Läs mer om KULA här.](#)

Preventionsindex

ANDT-preventionsindex är ett sammansatt mått för att mäta kommuners alkohol-, narkotika-, tobak- och dopningsförebyggande arbete. ANDT-preventionsindex skall ses som ett hjälpmedel för exempelvis län och kommuner att få en övergripande bild av sitt förebyggande arbete. Utifrån den bild som framträder är det möjligt att diskutera och samråda kring det fortsatta arbetet. Det är viktigt att påpeka att det är länen och kommunerna själva som kan detaljerna kring sitt eget förebyggande arbete allra bäst. Därför är dialoger kring resultaten viktiga för att förstå varför de ser ut som de gör. En av de största fördelarna med preventionsindex är att det ger en samlad bild av det ANDT-förebyggande arbetet, vilket kan vara lättare att tolka än många separata indikatorer.

ANDT-index består av 155 indikatorer indelade i fem kategorier: *personal och budget, policy, samverkan, tillsyn och tillstånd och aktiviteter.*

Kategorierna antas vara viktiga var för sig och antas stärka varandra samt forma ett system av lokal prevention som infattar många olika områden, strukturer, åtgärder och individer i lokalsamhället. Indikatorer i de fem kategorierna har poängsatts så att varje kategori maximalt kan ge 20 preventionspoäng. Den maximala summan för ANDT-preventionsindex är 100 poäng (fem kategorier med max 20 poäng vardera).

I september släpptes en CAN-rapport som beskriver uppbyggnaden av preventionsindex och nyttan av indexet för län och kommuner.

[Läs rapporten ANDT-preventionsindex här.](#)

Uppdragsrapporter

Under året har ett antal externa uppdrag genomförts. Några av de större har beställts av Systembolaget, Stockholm län och Stockholms stad.

Omvärld

Medlemsorganisationer och länsombud

CAN verkar inte i ett vakuum. CAN är en del av civilsamhället och har en viktig roll som kunskapskälla och samverkanspart i olika arrangemang. Ett femtiotal organisationer är medlemmar hos oss och vi håller en löpande kontakt med dem.

Vi värderar samverkan högt och ser till att lyssna in organisationer och myndigheter som arbetar med våra frågor. Vi har nätverk som omfattar nationell, regional och lokal nivå. Under året höll vi dokumenterade dialogsamtal med våra länsombud och med kontaktpersoner för våra medlemsorganisationer. Vi deltog i ett stort antal regionala, nationella och internationella nätverk, samt hade möten med riksdagsledamöter och andra beslutsfattare.

Nya medlemsorganisationer som tillkom under året: Scouterna, Spelberoendes riksförbund, Kontraktsmetoden och LP-vännernas kamratförbund.

[Läs om CAN:s medlemsorganisationer här.](#)

[Läs om CAN:s länsombud här.](#)

Utbildningar och konferenser

Utbildningar

Sedan många år har CAN, tillsammans med Länsstyrelserna, arrangerat en grundutbildning för alla nya kommunala ANDTS-samordnare. 2021 var utbildningen delvis digital. Under året gjordes en utveckling så att deltagarna även får delta i ett långsiktigt och mycket uppskattat nätverk.

CAN:s grundkurs i ANDTS-prevention ges i samarbete med Tollare folkhögskola sedan 2019. Under 2021 var intresset rekordstort och ansökningarna översteg antal platser med råge. Kursen gavs på kvartsfart och var på grund av restriktionerna helt digital. Målgruppen är civilsamhälle och myndigheter.

Konferenser

Under 2021 nådde CAN tusentals personer via konferenser som mestadels genomfördes digitalt, samt via webbsändningar och webinarier. Den nationella konferensen Förebygg.nu genomfördes under hösten. CAN var även medarrangör och faciliterade norrlänskonferensen om den nya ANDTS-strategin, samt var medarrangör vid sydlänskonferensen om narkotika med fokus på samverkanssektress. Konferenserna var digitala och samlade hundratals deltagare.

Vid konferensen Förebygg.nu delades CAN:s pris ut till Årets förebyggare och Årets förebyggande kommun. Årets förebyggare 2021 tilldelades Dzemaal Sabovic, Ale kommun. Årets kommun 2021 tilldelades Umeå kommun.

Webbsändningar och webinarier

Fem webbsändningar och tre webinarier genomfördes under 2021.

Webbsändningar:

- Socioekonomiska skillnader hos narkotikaanvändare, 25 februari
- Hälsotillståndet hos dem som har någon i sitt liv som använder narkotika, 17 mars
- Hur marknadsför sig spelbolagen i sina egna sociala medier? 26 augusti
- Webbsändning och gymnasieelevers upplevelser under pandemin, 28 oktober
- Ungas erfarenheter av alkohol, narkotika, tobak, dopning och spel, 8 december

Webbinarier:

- Stärkt barn- och föräldraperspektiv - kartläggning av missbruks- och beroendevården i Västernorrland, 29 april
- Presentation av ANDT-index, 21 september
- Socioekonomiska skillnader i rökning: Vilken betydelse har det för det förebyggande arbetet? 12 november

Alkohol & Narkotika

CAN:s oberoende tidskrift Alkohol & Narkotika belyser beroendeproblematiken och ANDTS-politiken från olika vinklar och låter många olika röster höras.

Under 2021 släpptes sex nummer. Det skapades en ny webbplattform för tidskriften och ett nyhetsbrev startade. Under året har 52 000 unika användare besökt Alkohol & Narkotikas webbplats.

[Läs mer på Alkohol & Narkotikas webbplats.](#)

Ungdomar

CAN:s nationella skolundersökning

Under 2021 firade CAN:s nationella skolundersökning 50 år. 2021 var även första året som undersökningen var helt digital. Under hösten genomfördes flera kommunikationsinsatser för att lyfta undersökningen. En webbsida och jubileumslogga togs fram. Det gjordes även intervjuer med personer som använt kunskap från skolundersökningen. Det producerades en film med socialminister Lena Hallengren och en animerad film om utvecklingen av användning av alkohol och andra droger hos skolelever under 50 år. Dessutom genomfördes webbsändningar om olika resultat från årets undersökning.

Parallellt med den nationella undersökningen gjordes en totalundersökning bland skolelever i Kalmar län (åk 9 och gy 2) och i Västernorrlands län (åk 9 och gy 2).

[Läs mer om skolundersökningen här.](#)

[Socialminister Lena Hallengren om CAN:s nationella skolundersökning.](#)

Andra rapporter kring unga som släppts under året

Påverkad av pandemin?

I 2021 års skolundersökning fanns det med ett antal extrafrågor kring hur gymnasieelever påverkats av pandemin samt dess koppling till användning av ANDTS. Resultatet presenterades i rapporten Påverkad av pandemin, som släpptes i slutet av oktober.

[Läs rapporten Påverkad av pandemin? här.](#)

Ungdomars alkoholanskaffning via sociala medier

På uppdrag av Systembolaget genomfördes under året en undersökning om ungdomars alkoholanskaffning via sociala medier. Ungdomar i åldrarna 16–21 besvarade frågor om deras alkoholkonsumtion och hur de fått tag på alkohol, med fokus på sociala mediers roll. Resultaten presenterades i en rapport med tillhörande tabeller och diagram. Systembolaget fick även en digital presentation av resultaten.

[Läs rapporten Ungas alkoholanskaffning via sociala medier här.](#)

Drugsmart

Under året har en helt ny webbplatsform arbetats fram för Drugsmart. Den har en helt ny design, med gamification och förstärkt målgruppsanpassning i texterna. En viktig del har varit kvalitetsutveckling för källhänvisningar och nya rutiner för granskning av faktainnehåll. Dessutom har sajten fyllts med nyheter, intervjuer och andra kortare texter som även kommuniceras via sociala medier. Sidan hade under året 787 030 unika besökare.

[Läs mer om Drugsmart här.](#)

ANDT på schemat

En referensgrupp för ANDT på schemat har bildats under året. Materialet har också uppdaterats. En projektplan för förnyelse har tagits fram för att det ska bli möjligt att söka externa medel för en ny digital plattform.

[Läs mer om ANDT på schemat här.](#)

Spela Roll!

Under 2021 samordnade CAN uppmärksamhetsveckan *Spela Roll*, som handlar om att sätta fokus på barn som växer upp i familjer där någon dricker för mycket.

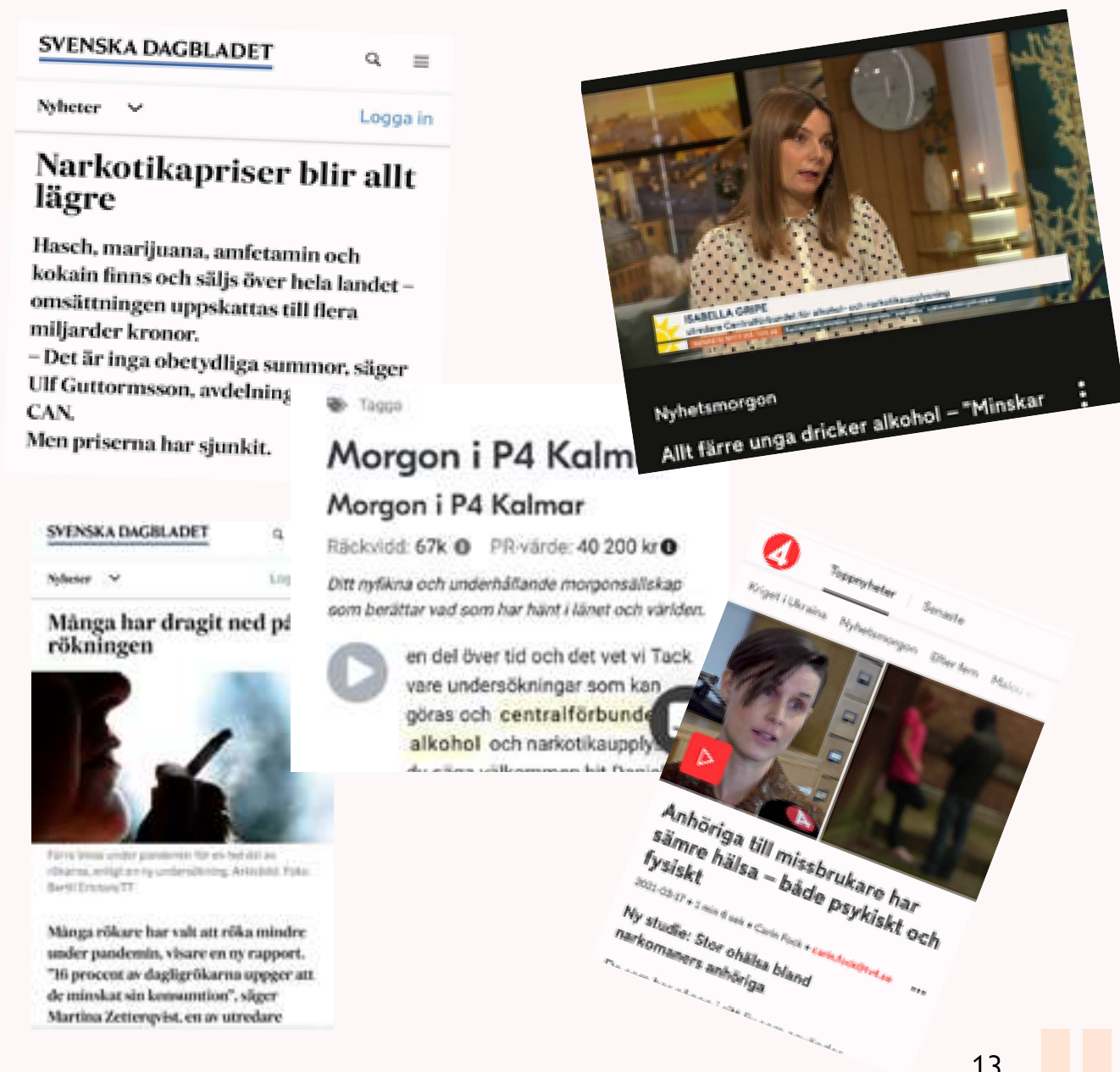
[Läs mer om Spela Roll här.](#)

CAN i media

Synlighet i media

Enligt Retriever har CAN haft 808 referenser i media under 2021, varav 40 i ljudmedia (jämfört med 690 referenser 2020). Exempel på synlighet har varit stora intervjuer med medarbetare i Dagens Nyheter, Svenska Dagbladet, Ekot, TT, Studio Ett, TV4 Nyheterna, Nyhetsmorgon med flera. Under nya strategiperioden mäter vi även ljudmedia separat via en ny heltäckande tjänst. Här uppmättes referenser i ljudmedia till 296 omnämnanden med en räckvidd på 24 miljoner lyssningar och ett uppskattat PR-värde på 22 miljoner kronor. PR-värde, eller annonsvärde som det även kallas, är ett mått för att beskriva vad det skulle ha kostat att nå samma målgrupp med köpt annonsering istället.

Webb och sociala medier

På can.se publicerades under året ett 40-tal webbnyheter, ett 20-tal rapporter och forskningsartiklar och ett löpande kalendarium. Sidan hade under året 246 923 unika besökare. CAN:s samtliga webbplatser utvecklades innehållsmässigt, men även med bärning på säkerhet och tillgänglighet.

CAN satsningar på integrerad kommunikation - webb, sociala medier, nyhetsbrev, webinarier, film och webbsändningar - har ytterligare sammanlänkats för att öka igenkänning, effektivitet och spridning.

I sociala medier har närvaron stärkts genom nya rutiner och ökat arbete med texter och storytelling. Våra korta intervjufilmer och budskapsfilmer sågs av mer än 14 000 personer, medan våra lite längre webbsändningar och webinarier nådde över 5 000 mottagare. Ett exempel är [en budskapsfilm med temat "Hur mår de som använder narkotika?"](#) som setts av cirka 4 000 personer.

Rapporter och metodutveckling

Under 2021 har CAN:s sedvanliga datainsamlingar genomförts. Dessa innefattar CAN:s nationella skolundersökning av ungdomars erfarenheter av ANDTS, Monitormätningarna som följer anskaffningen och konsumtionen av alkohol och tobak, polisområdenas rapportering av narkotikapriser, samt inhämtningen och bearbetningen av de underlag som ingår i det index som följer utvecklingen av kommunernas ANDT-förebyggande arbete. En datainsamling inom ramen för Vanor och Konsekvenser har också genomförts (det sker vart fjärde år). Skolundersökningen omfattade ett extra urval i gymnasieskolornas introduktionsprogram.

[Läs mer om CAN:s rapporter här.](#)

Under året har stort fokus lagts på metodutveckling. Dels har detta skett genom att monitormätningarnas datainsamling nu även görs via en självadministrerand enkät i mobiltelefonformat, med åtföljande justeringar av viktningförfarandet och annan metodik. Metodiken för att fullt ut genomföra digitala skoldatainsamlingar har fastställts, inklusive rutiner för att anlita externa leverantörer i detta arbete.

Verksamhetsövergripande aktiviteter

Ny strategi för CAN 2021–2025

Under 2020 påbörjades arbetet med att utarbeta en ny strategi för åren 2021–2025. Synpunkter inför utarbetandet av den nya strategin inhämtades via en enkät till länsombud, medlemsorganisationer, CAN:s personal och CAN:s styrelse samt dialogmöten under hösten 2020. Resultaten av enkäten och de diskussioner som hållits har diskuterats i CAN:s ledningsgrupp. Strategin har utformats av representanter från ledningsgruppen. Den presenterades för styrelsen vid styrelsemötena i februari och april 2021, samt för personalen vid ett APT-möte i mars 2021. Årsmötet antog den nya strategin vid årsmötet den 28 maj.

Styrelsen har fastslagit att en övergripande målsättning för verksamheten ska vara att:

CAN:s verksamhet ska kännetecknas av hög kvalitet och tillgänglighet.

I CAN:s strategi för 2021–2025 har nedanstående långsiktiga verksamhetsmål för perioden formulerats:

1. Den kunskap som CAN samlar in och förmedlar till centrala aktörer på nationell, regional och lokal nivå är relevant och trovärdig vilket bidrar till ett bra underlag till diskussioner om åtgärder.
2. CAN har fokus på kommunikationsuppdraget genom satsning på ökad synlighet, målgruppsanpassning och digitala kanaler.
3. CAN:s erbjudanden till kommuner, län och organisationer, som tex KULA och olika typer av uppdragsundersökningar, är en etablerad och väl utbyggd del av vår verksamhet.
4. CAN arbetar kontinuerligt med metodutveckling för att säkerställa kvaliteten i våra datainsamlingsmetoder, våra analyser och vår utredningsverksamhet.
5. CAN:s data används för analys och forskning. Forskningsarbeten med flera lärosäten runt om i landet är etablerade.
6. CAN verkar för att värna och synliggöra vår trovärdighet.

[Läs mer om strategin här.](#)

Verksamhets- och kompetensutvecklingsprojekt genom Trygghetsrådet (TRS)

Arbetet påbörjades 2019 och har internt har fått namnet Kompetensprojektet. Det övergripande projekt målet är att stärka CAN:s livskraft genom att stärka den gemensamma bilden av CAN:s uppdrag och ändamål. Projektet syftar även till att CAN utvecklar ett mer systematiskt arbetssätt för verksamhetsutveckling, uppföljning och återkoppling. Arbetet ska bidra till en dialog som stärker den interna kommunikationen och helhetssynen på CAN:s verksamhet. Det ska tydliggöra roller i syfte att underlätta samarbeten och projektarbeten, ge underlag till CAN:s nya strategi och långsiktiga mål, samt resultera i en kompetensutvecklingsplan på organisations- och grupp nivå som utgår från de långsiktiga målen i CAN:s strategi.

Under 2021 genomfördes fyra workshops som behandlade nedanstående teman:

- Målgrupper och målgruppsanalys
- CAN:s nya strategi
- Kompetens
- Mötesstruktur och dialog för utveckling

Utöver detta har projektgruppen och ledningsgruppen haft tre arbetsmöten för att definiera ett övergripande kompetensområde för hela CAN och avdelningsvisa kompetensområden som ska stärkas under de kommande åren. Projektgruppen och ledningsgruppen landade i kommunikation som övergripande kompetensområde för hela CAN. Detta definieras som:

1. Förmåga att kunna kommunicera vad CAN är och kunna beskriva CAN:s uppdrag
2. Förmåga att kunna förmedla kunskap och information inom sitt verksamhetsområde och att kunna anpassa kommunikationen utifrån målgrupp och sammanhang
3. Att det som förmedlas till våra målgrupper och andra centrala aktörer ska vara väl underbyggt
4. Att ha kunskap om, och nyttja, den interna kompetensen och de interna kommunikationsvägarna
5. Förmåga att lyssna in och analysera andras behov

Nytt rambudskap: använd kunskapen!

Under 2021 var flertalet medarbetare engagerade i framtagande av ett så kallat rambudskap, i samarbete med byrån Westander.

Ett rambudskap är:

- Ett ord eller en formulering som håller ihop kommunikationen
- Ska skapa igenkänning
- Ska påverka målgruppen på rätt sätt
- Ska användas i all kommunikation
- Ska kunna läggas in i alla specifika budskap i alla sakfrågor

CAN:s rambudskap är *använd kunskapen*. Att ta fram rambudskap är en del i arbetet med att stärka en enhetlighet i hur vi presenterar CAN i texter, presskonversationer och annan extern kommunikation.

Forskning på CAN

Sedan 2013 har CAN en utökad samverkan med forskare som har resulterat i ett nära samarbete med Karolinska Institutet. Vi samarbetar även med andra lärosäten, bland annat Stockholms universitet. Ett flertal forskare och doktorander bedriver idag studier på de datakällor CAN förfogar över. De forskare och doktorander som har anställning hos CAN bidrar även till kunskapsspridningen genom att medverka i våra utbildningsinsatser. Forskningsteman på CAN är ungdomar, socioekonomiska skillnader, anhörigproblematik, politik och prevention samt spelande om pengar och spelproblem. Under 2021 fick forskargruppen 10 vetenskapliga artiklar publicerade.

Forskningen på CAN bidrar till att:

- Öka förståelsen för utvecklingen inom ANDT-området genom fördjupade analyser av CAN:s data
- Stärka CAN:s position som nationellt kompetenscenter inom ANDTS-området
- Öka möjligheten för CAN att få kvalificerade uppdrag där beställaren förutsätter forskningskompetens

[Läs mer om forskning på CAN här.](#)

C.A.N